

6.11.2025

Sivistysvaliokunta

HE 143/2025 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

1. Yleistä

Suomen Yrittäjät kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä, joka koskee ammatillisesta koulutuksesta annetun lain, lukiolain sekä eräiden niihin liittyvien lakien muutoksia. Esityksen tavoitteena on mahdollistaa ammatillisen koulutuksen tilauskoulutuksen laajentaminen EU- ja ETA-maiden kansalaisille sekä säätää lukuvuosimaksut EU- ja ETA-maiden ulkopuolisille toisen asteen opiskelijoille.

Suomen Yrittäjät pitää tärkeänä, että ammatillisen koulutuksen sääntely tukee yritysten osaajatarpeita ja turvaa koulutuksen järjestäjien toimintaedellytykset muuttuvassa toimintaympäristössä. Hallituksen esitys sisältää kuitenkin merkittäviä riskejä Suomen osaajapulan, työvoiman saatavuuden ja alueellisen elinvoiman näkökulmasta.

Erityisen ongelmallisena pidämme ehdotusta, jonka mukaan EU- ja ETA-maiden ulkopuolelta tulevat opiskelijat poistetaan maksuttoman toisen asteen koulutuksen piiristä ja valtionosuusrahoituksen perusteista. Tämä muutos uhkaa heikentää Suomen vetovoimaa koulutus- ja työskentelymaana sekä vaikeuttaa pk-yritysten osaajatarpeiden täyttämistä erityisesti harvaan asutulla seudulla.

Esityksen mukaan ammatillisen koulutuksen järjestäjille avattaisiin mahdollisuus myydä tutkintoon johtavaa tilauskoulutusta siten, että koulutettavina ovat EU:n ja ETA:n kansalaiset. Tilauskoulutusopiskelijoiden oikeuksista ja velvollisuuksista sovittaisiin entistä paremmin tilaajien ja koulutuksen järjestäjien välisillä sopimuksilla. Koulutuksen järjestäjät olisivat velvollisia tiedottamaan opiskelijoille heidän oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan.

2. Lukuvuosimaksut EU- ja ETA-maiden ulkopuolisille opiskelijoille

Suomen Yrittäjät suhtautuu kriittisesti lukuvuosimaksujen säätämiseen toisen asteen koulutuksessa EU/ETA-alueen ulkopuolisille opiskelijoille. Katsomme, että esityksen vaikutusarviointi on puutteellinen erityisesti työvoiman saatavuuden, aluekehityksen ja yritysten näkökulmasta.

Suomen väestörakenne on nopeassa muutoksessa, ja osaajapula rajoittaa jo nyt monien toimialojen kasvua. Nuorten ikäluokkien pienentyessä ammatillisen koulutuksen ja lukioiden opiskelijamäärien säilyttäminen on monilla alueilla välttämätöntä paitsi oppilaitosverkon, myös elinkeinoelämän näkökulmasta. Lukuvuosimaksujen käyttöönotto vähentäisi kansainvälisten opiskelijoiden

hakeutumista Suomeen, mikä puolestaan heikentäisi työmarkkinoiden toimivuutta erityisesti alueilla, joilla väestö vähenee. Lukion ja perusasteen yhteisten opettajien kautta muutos heikentäisi myös perusopetuksen laatua ja oppimistuloksia.

Euroopassa on komission mukaan seitsemän miljoonaa työikäistä nykyistä vähemmän vuonna 2030. Osaavasta työvoimasta tullaan kilpailemaan. Maksuton koulutus on ollut keskeinen osa Suomen koulutusjärjestelmän vetovoimaa ja kansainvälistä kilpailukykyä. Kansainväliset opiskelijat, jotka opiskelevat suomen tai ruotsin kielellä, integroituvat Suomeen, jatkavat usein täällä opintojaan ja työllistyvät suomalaisiin pk-yrityksiin. Näin ollen he ovat tärkeä osa Suomen tulevaa työvoimaa ja veronmaksajia sekä väestöpoliittista ratkaisua.

Suomen Yrittäjät katsoo, että lukuvuosimaksut tulisi rajata vain englanninkieliseen koulutukseen ja kansainvälisiin koulutusohjelmiin, kuten useissa Euroopan maissa tehdään. Kansalliskielillä (suomi, ruotsi) annettavan koulutuksen tulisi säilyä maksuttomana ainakin siihen asti, kun laajempi koulutus- ja maahanmuuttopoliittinen kokonaisstrategia on valmisteltu.

Lisäksi muistutamme, että ulkomaisten opiskelijoiden määrän väheneminen vaikuttaisi myös paikallistalouksiin, sillä opiskelijoiden kulutus muodostaa merkittävän osan monien alueiden palvelukysynnästä.

3. Ammatillisen koulutuksen tilauskoulutus

Suomen Yrittäjät pitää myönteisenä, että esityksessä laajennetaan ammatillisen koulutuksen tilauskoulutusmahdollisuudet EU- ja ETA-maiden kansalaisille. Tämä vahvistaa työnantajien mahdollisuuksia kehittää omaa henkilöstöään joustavasti ja vastata osaajapulaan.

Pidämme kuitenkin tärkeänä, että tilauskoulutusta koskevat säännökset turvaavat kilpailuneutraliteetin julkisen ja yksityisen koulutustoiminnan välillä. Mikäli kunnat ja kuntayhtymät voivat järjestää tilauskoulutusta ilman yhtiöittämisvelvollisuutta, on varmistettava, että toiminta on täysin täyskatteellista ja hinnoiteltu markkinaehtoisesti. Koulutuksen järjestäjien on hinnoittelussaan otettava huomioon kuntalain 128 §:n edellyttämä kohtuullinen tuotto.

Suomen Yrittäjät kannattaa lakiin lisättävää rajausta, jonka mukaan tilauskoulutustoiminnan tulee olla oikeasuhtaista ottaen huomioon koulutuksen järjestäjän muut tehtävät ja yksityisten toimijoiden tarjoamat palvelut alueella.

Lisäksi katsomme, että koulutuksen tilaajien ja koulutuksen järjestäjien välisten sopimusten läpinäkyvyyttä tulee lisätä, ja opiskelijoille on varmistettava riittävä tieto omista oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan. Tämä on tärkeää väärinkäytösten ehkäisemiseksi ja opiskelijoiden aseman parantamiseksi.

4. Vaikutukset yritysten osaajatarpeisiin ja aluekehitykseen

Pk-yritysten kasvun ja investointien suurimpia esteitä on edelleen osaavan työvoiman puute. Ammatillisen koulutuksen ja toisen asteen vetovoiman heikentäminen ulkomaisille opiskelijoille on ristiriidassa sen tavoitteen kanssa, että Suomi houkuttelee ja pitää kiinni osaajista.

Erityisesti maaseutualueilla ja väestöltään vähenevissä kunnissa kansainväliset opiskelijat ovat auttaneet ylläpitämään oppilaitosverkkoa ja vahvistaneet paikallista työvoimapohjaa. Pieniin opetusryhmiin tulleet motivoituneet lisäopiskelijat eivät merkittävästi lisää kustannuksia, mutta tuovat kunnalle verotuloja ja elinvoimaa sekä oppilaitokseen kansainvälisyyttä ja monikulttuurisuutta.

Kansainvälisten opiskelijoiden maksuttomuus ei ole julkisen talouden kannalta yksinomaan kustannus, sillä opiskelijat eivät ole olleet aiemmin varhaiskasvatuksen tai perusopetuksen piirissä Suomessa. Sen sijaan he ovat investointi tulevaan työvoimaan ja veropohjaan.

5. Suomen Yrittäjien ehdotukset

Lukuvuosimaksujen käyttöönottoa ei tule toteuttaa esitetyssä muodossa. Esitys uhkaa vähentää kansainvälisten opiskelijoiden määrää ja heikentää pk-yritysten työvoiman saatavuutta.

Maksuttomuuden tulee koskea jatkossakin kansalliskielistä koulutusta, kuten muualla Euroopassa. Englanninkieliseen koulutukseen voidaan soveltaa lukuvuosimaksuja, kunhan vaikutukset arvioidaan huolellisesti.

Tilauuskoulutuksen kilpailuneutraaliteetti on varmistettava. Kuntien ja kuntayhtymien tilauuskoulutuksen tulee olla täyskatteellista ja markkinaehtoista.

Esityksen vaikutukset on arvioitava laajasti ennen toimeenpanoa. Tarvitaan koulutuksen ja työvoimapolitiikan yhteinen strategia, joka tukee Suomen pitkän aikavälin osaajatarvetta ja elinvoimaa.

Kunnioittavasti

Suomen Yrittäjät

Mikko Kinnunen
Koulutuspolitiikan asiantuntija